

Apuja lukiosta lähteneiden jatko-ohjaukseen

11.9.2023

Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeen keskeisenä tavoitteena oli lisätä toisen asteen koulutuksen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä, nopeuttaa ja joustavoittaa korkeakouluopintoihin siirtymistä sekä lisätä pitovoimaa, jotta eteläpohjalaiset nuoret pysyvät alueella ja/tai jäävät toisen asteen opintojen jälkeen opiskelemaan ja töihin alueelle.Hankkeen toimenpiteillä pyrittiin siihen, että alueen koulutusmahdollisuudet tiedostetaan ja ne koetaan vetovoimaisiksi, mikä osaltaan edistää osaavan työvoiman pysyvyyttä alueella.

Lukio-opintojen aikaisella opintojen ohjauksella pyritään sujuvoittamaan ja edistämään nuorten koulutuksellisia nivelvaiheita. Opintojen aikana tarjotaan tilaisuuksia henkilökohtaisiin keskusteluihin, pienryhmissä tiettyyn teemaan syventymiseen, erilaisia tutustumistilaisuuksia ammatteihin ja koulutuksiin sekä lukioaineiden soveltamista työelämään ja yhteiskuntaan. Lukio-opintojen aikana laaditaan myös opiskelusuunnitelman ja ylioppilaskirjoitussuunnitelman lisäksi jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Aina lukiolaisten urasuunnitelmat eivät kuitenkaan selkiydy lukio-opintojen päättymiseen mennessä, vaan työ jatkuu välivuoden aikana.

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö OTUS ja Suomen lukiolaisten liiton teettämän Lukiolaisbarometrin (Suomen lukiolaisten liitto, 2022) mukaan suurin osa lukiolaisista suunnittelee jatkavansa opintoja lukion jälkeen. Lukion jälkeen opintoja ei kuitenkaan välttämättä aina haluta tai päästä jatkamaan suoraan, mistä syystä myös välivuoden pitäminen lukiolaisten keskuudessa on hyvin tiedostettu vaihtoehto. Toisille välivuosi voi tarjota mahdollisuuksia valmistautua valintakokeisiin, etsiä omia urasuunnitelmiaan, suorittaa varusmies- tai siviilipalvelus tai kerätä voimavaroja uusiin opintoihin. Uuden Lukiolain (714/2018) myötä lukiolaisille halutaan taata myös ohjauspalveluiden jatkuvuus lukiosta valmistumisen jälkeen. Opetushallituksen mukaan ilman opiskelupaikkaa jääneiden nuorten ”Jatko-ohjauksen järjestäminen on koulutuksen järjestäjän velvollisuus. Jos opiskelija ei ole saanut lukion oppimäärän suorittamisen jälkeen jatko-opiskelupaikkaa,

hänellä on oikeus saada ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Jatko-ohjauksen toteuttamiseksi on myös tarkoituksenmukaista selvittää yhteistyömahdollisuudet, esimerkiksi alueella toimivan Ohjaamon kanssa. Koulutuksen järjestäjä nimeää ohjausta tarjoavan tahon”.

Lukiosta lähteneiden nuorten saavuttaminen on vaikeaa ja jälkiohjauksen toteutuminen vaihtelevaa

Lukiosta väylä korkeakouluun hankkeessa yhtenä keskeisenä toimenpiteenä oli jatko-opintojen ohjausmallin laatiminen erityisesti lukion suorittaneille nuorille, jotka suunnittelevat korkeakouluopintoja, mutta eivät ole saaneet opiskelupaikkaa korkeakouluun ensimmäisessä mahdollisessa yhteishaussa tai joiden opiskelupolku on vielä selkiytymätön. Erityisesti näiden nuorten tavoittamiseen ja urasuunnitelmien laatimisen tueksi testattiin erilaisia toimintatapoja. Hankkeen aikana kartoitettiin yhteistyön mahdollisuuksia alueellisten Ohjaamoiden kanssa järjestämällä mm. yhteishakuinfoja ja mahdollisuuksia tavata ohjaushenkilöitä. Myös useamman eri koulutustoimijan yhteisellä kiertueella oppilaitosten ja kauppojen yhteydessä yritettiin tavoittaa välivuotta pitäviä nuoria. Erityisesti kiertueiden yhteydessä kuitenkin huomattiin, että lukiosta jo valmistuneet eivät nähneet houkuttelevana vaihtoehtona saada tukea ja ohjausta tämän kaltaisilla toimenpiteillä. Myöskään korkeakoulun avoimet ovet tapahtuma kampuksella ja verkossa ei tavoittanut kohderyhmään kuuluvia nuoria. Ohjaamo-yhteistyöllä onnistuttiin tavoittamaan muutamia kohderyhmään kuuluvia nuoria, mutta Ohjaamon potentiaali lukiosta valmistuneiden ja / tai välivuotta pitävien keskuudessa voisi olla vieläkin suurempi.

Hankelukioiden ja hankkeessa tehtyjen toimenpiteiden lisäksi halusimme kuulla laajemminkin eri lukioiden tavoista toteuttaa jälkiohjausvelvoitetta. Etelä-Pohjanmaan alueen lukioiden opinto-ohjaajille teetettiinkin alkuvuodesta 2023 kysely, jossa kartoitettiin heidän toteuttamiaan jälkiohjaukseen liittyviä käytänteitä maakunnallisesti. Kyselyyn vastasi 14 opinto-ohjaajaa eri kokoisista lukioista. Lukiot luokiteltiin koon mukaan alle 50, 50 -100, 100 – 200, 200 – 500 ja yli 500 opiskelijan mukaan. Kyselyyn vastasi opinto-ohjaajia kaikista lukioiden kokoluokista.

10 opinto-ohjaajaa kertoi antaneensa 1-5 henkilölle jälkiohjausta lukiosta valmistumisen jälkeisen vuoden aikana. 3 opinto-ohjaaja kertoi antaneensa ohjausta yli 5 opiskelijalle. Ylioppilaaksi valmistumista seuraavana vuonna ohjattavien määrä oli jopa hieman suurempi. Yleisin viestintäkanava jälkiohjauksen toteuttamisessa oli Whatsapp (n=9). Muutoin opinto-ohjaajat kertoivat käyttävänsä sähköpostia tai puhelua. Yleisimmät teemat jälkiohjauksessa koskivat jatko-opintoihin hakemista tai YO-tutkintoon liittyvää asiaa.

Kukaan kyselyyn vastanneista Etelä-Pohjanmaan alueen opinto-ohjaajista ei ollut saanut lisäresurssia jälkiohjaukseen tai sen toteuttamiseen. Päävastuu jälkiohjauksesta nähtiin kuitenkin olevan lukioiden opinto-ohjaajilla. Opinto-ohjaajista 11 kertoi jälkiohjauksen kuormittavan heitä vähäisissä määrin. Kolme vastaajista merkitsi kokevansa jälkiohjauksen kuormittavan jossain määrin. Useammassa avoimessa vastauksessa epäiltiin kuitenkin jälkiohjauksen lisäävän työn kuormitusta tulevaisuudessa. Tällä hetkellä suurin osa lukioista ei kerännyt heiltä valmistuneilta yhteystietoja eikä opiskelijoihin oltu lukiolähtöisesti yhteydessä. Vastuu jälkiohjaukseen hakeutumisesta haluttiin opiskelijalla itsellään ja hänen aktiivisuutenaan, mikä toisaalta voi

edistää nuoren itsenäistymistä ja toimijuutta osana hänen kasvuaan. Kolmessa lukiossa nuorilta kerättiin yhteystiedot valmistumisen jälkeen mahdollista yhteydenpitoa varten, mutta yhteystietoja hyödynnettiin vaihtelevasti.

Jälkiohjauksen toteuttamisessa tehtiin maakunnassa vaihdellen yhteistyötä myös eri toimijoiden kanssa. Eniten yhteistyötä mainittiin tehtävän paikallisten Ohjaamoiden tai Etsivän nuorisotyön kanssa. Myös TE-palvelut mainittiin muutamissa vastauksissa yhteistyökumppanina. Opinto-ohjaajat toivat selkeästi esiin, että lukion jälkeisen ohjauksen toimijoita ja heidän roolejaan käytiin lukiolaisten kanssa lukio-opintojen aikana läpi. Lukion opinto-ohjaajat kokivat pääsääntöisesti lukioaikaisen opinto-ohjauksen tarjoavan riittävät valmiudet jatko-opintoihin siirtymiseen.

Huomio jälkiohjauksen saavutettavuuteen

Kyselyyn vastanneet opinto-ohjaajat nimesivät jälkiohjaukseen liittyviksi suurimmiksi haasteiksi erityisesti ohjausta tarvitsevien nuorten jättäytymisen jälkiohjauksen ulkopuolelle, jälkiohjaukseen liittyvien työtehtävien tuoman kuormituksen nykyiseen tehtävään ja sen, ettei jälkiohjauksen hoitamiseen ole annettu lisäresurssia. Hankkeessa kertyneiden havaintojen pohjalta myös yhteistyö eri ohjaustoimijoiden kanssa vaihtelee merkittävästi alueittain, jolloin osa alueen yleisistä ohjausresursseista voi jäädä hyödyntämättä. Tulevaisuudessa huomiota voisikin kiinnittää vielä enemmän jälkiohjauksen saavutettavuuteen ja ohjausresurssien tasaiseen jakautumiseen joko lisäämällä ohjausresurssia lukioissa tai tutkimalla muiden alueellisten ohjausresurssien käytettävyyttä osana jälkiohjausta.

Ässät tarjoaa työkaluja sekä nuorille että ohjaustyötä tekeville

Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeessa valmistellut työkalut nuoren jatko-opintoihin hakeutumisen tueksi ovat vapaasti hyödynnettävissä ja linkitettävissä lukioiden ohjaussivuille osoitteessa projektit.app-staging.seamk.hion.dev/vayla. Työkaluista erityisesti SILMU ja SUUNTA valmisteltiin opinto-ohjaajien vastausten pohjalta, jotta nuoret voisivat löytää myös itsenäisesti työstettävää materiaalia jatko-opintoihin liittyen. Myös lukiolaisten toiveisiin pohjaava STEPit auttaa lukiosta valmistuvaa nuorta siirtymään kohti tulevaisuuttaan.

Essi Hauta
TKI-asiantuntija
SeAMK

Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeessa suunnitellaan ja pilotoidaan lukiolaisille uusi väylä korkeakouluun. Lisäksi hankkeeseen osallistuvat lukiot kehittävät opiskelijoiden ohjaustyön tueksi uuden jatko-opintojen ohjausmallin. Hanke on Euroopan unionin osarahoittama. Lue lisää hankkeen verkkosivuilta: Lukioväylä | SeAMK

Lähteet:

Lukiolaisbarometri. 2022. Suomen lukiolaisten liitto. http://lukio.fi/lukiolaisbarometri/ (viitattu 29.8.2023)

Lukiolaki 714/2018. Finlex. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714

Opetushallitus. https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ohjauksen-jarjestaminen-lukiokoulutuksessa (viitattu 29.8.2023)

Lue lisää Lukiosta väylä korkeakouluun -hankkeen teemoista aiemmin ilmestyneistä artikkeleista: Visualisointi ja sanallinen muotoilu viimeistelevät hankkeen tuotokset käyttökuntoonUudet väylät korkeakouluunUudet lukioväylät syntyvät yhteistyölläMonella lukiolaisella jatko-opintojen suunta vielä epäselväLukiosta väylä korkeakouluun -hanke: tuloksena uusia väyliä, uudenlaista ohjausta sekä tiiviimpää oppilaitosyhteistyötä pitovoiman lisäämiseksiVäyläopintojen sujuvuutta edistetään ohjauksellaErilaiset reitit ammattikorkeakouluunOsaaminen keskiöön – osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen välttää päällekkäistä opiskelua ja voi jopa nopeuttaa siirtymää lukiosta työelämäänÄssät esittelyssä: Jatko-opintojen ohjauksen avulla nopeampaa siirtymää ja oman alan löytämistäMonet reitit johtavat SeAMKiin: Lukioväylästä insinööriopiskelijaksi